ЖИТТЯ ТА НЕЙМОВІРНІ ПРИГОДИ ХЛОПЧИКА З НАНТА ЖЮЛЯ — ГАБРІЕЛЯ ВЕРНА

"О діти, діти! Ви не вчилися по-справжньому на зорі свого віку! Але так буває завжди: на щастя, сумлінні діти в дорослому віці найчастіше стають тупуватими молодими людьми і довершеними бовдурами".

Це уривок з листа відомого письменника Жюля Верна, якого він написав своєму батькові. Він іронізував і над освітою, і над самим собою... А яким був Жюль-Габріель у дитинстві? Як він навчався? Які захоплення в нього були? Щоб розповісти про це, треба написати роман у дусі Жюля Верна!

ТАЄМНИЦЯ ПАНІ САМБЕН

І діда, й батька Жюля Верна звали П'єрами. Жили вони в місті Нант. І обидва були правниками. А також —знавцями літератури та й узагалі широко освіченими людьми. Біографи кажуть, що дідусь Жюля полюбляв віршувати і вмів це робити дуже добре, навіть витончено. А ще він цікавився технікою, винаходами й наукою. Мати Жюля, Софі, як згадують сучасники, вносила людяність і душевне тепло в інтелектуальне середовище родини Вернів.

Маленький Жюль бачив чимало людей, котрі зверталися по юридичні поради до його батька і діда. О, серед них були дуже цікаві особистості! Багато клієнтів побувало у далеких екзотичних країнах, між іншим, вони розповідали і про свої мандри. Жюль із захватом слухав про дивовижні острови, тропічні ліси і ріки, що були більші за моря. Чи не тоді у Жюля виникла мрія побачити ті дивовижі на власні очі?

Коли хлопчикові виповнилося п'ять років, батьки віддали його до своєрідного приватного дитячого садку пані Самбен. Та Жюля Верна не стільки цікавило навчання і виховні приписи цієї дивної пані, скільки її

таємнича поведінка. Мало не щодня жінка ходила на берег моря і пильно вдивлялася кудись у далечінь. Вона могла несподівано припинити розмову, обірвати сама свою думку і зануритися у поважні роздуми. До того ж пані Самбен страх як не любила розмов про небезпечні мандрівки і невідкриті землі. Лише згодом Жюль довідався, що жінку називали вдовою капітана, і вона чекала на свого чоловіка, який зник безвісти у далеких морях. її постійно переконували, що моряк вже не може повернутися. А вона все одно ходила берегом моря і цікавилася кожним судном, що прибувало в порт із країв з дивними назвами.

Жюль уявляв пригоди капітана бойового корабля, його відвагу, витримку і безстрашність. Можливо, він і досі перебуває в полоні у тубільців-канібалів, у диких джунглях чи на забутих Богом островах? А може, він уже втік і повертається до рідної Франци?

Уява Жюля працювала чудово. Часом йому здавалося, що він міг би розповісти все життя цього капітана, переказати всі його пригоди...

ПІДСТУПНІСТЬ І ЛЮБОВ

I

У Жюля-Габріеля був молодший брат П'єр. Його, як ви здогадалися, назвали на честь діда і батька. Як і всі хлопці, Жюль і П'єр билися і мирилися, разом гуляли, вчилися, пустували. і Якось батьки віддали їх до школи-семінарії { Сен-Станіслав. Почалося навчання. Нам відомо, які предмети полюбляв Жюль Верн: вчителі відзначали його успіхи у вивченні географії, написанні творів, співах... Наступні роки навчання підтвердили його пристрасть до географії та латинської і давньогрецької мов. Вчився хлопчик добре, хоча й не був найкращим учнем. Було зрозуміло, що він охоче пише і перекладає з різних мов.

Згодом Жюль Верн почав навчатися в ліцеї. Зірок із неба, як кажуть, він не хапав, проте опановував науки наполегливо і охоче. Педагоги якщо й відгукувалися про нього, то схвально. Випускні іспити Жюль склав без особливих зусиль.

Брати полюбляли гуляти в морському порту та на його околиці. Вітрильники, що прибували до причалів з усього світу, немовби привозили з собою спокусливий вітер далеких мандрів. Із суден вивантажували різні, часом чудернацькі товари, а моряки в тутешніх тавернах розповідали дивовижні історії про пригоди на морі та суходолі. Залишалося тільки слухати смаглявих морських вовків і вірити їхнім оповідкам.

Один з тих моряків, кульгавий бородатий чолов'яга, любив згадувати про пригоди англійця, який врятувався з безлюдного острова, кинувши в море добре закорковану пляшку із запискою про місце свого перебування. І ту пляшку таки виловив якийсь бриг! Папір трохи підмок, чорнило розпливлося, але моряки збагнули, де саме треба шукати бідолаху британця. Жюль слухав розповідь, широко розплющивши очі. То було просто неймовірно, але так хотілося, аби сказане було правдою!

Жюль і Поль заздрили юнгам свого віку, яких вони зустрічали в порту й на міських вулицях. Хлопцям вдалося познайомитися з деякими молодими моряками, й вони дізналися, як живуть і працюють моряки на кораблі під час далекого плавання. Юнги трохи хизувалися своїм становищем і часом з погордою розмовляли з Жюлем і Полем, які були просто в захваті від близькості до "справжнього життя".

Тим часом одинадцятирічний Жюль Верн звернув увагу на свою двоюрідну сестру, кузену Кароліну Трон-сон. Дівчинка була старшою від Жюля лише на один рік, проте вже кокетувала із хлопчиками як могла. Нашого героя охопило почуття, якого він ще не знав. Йому хотілося постійно бути поруч із дівчинкою, щось розповідати їй і, зрештою, здійснити якийсь подвиг на її честь. Кароліна лише поблажливо усміхалася, дивлячись на поведінку Жюля. І цим ще більше розпалювала

хлопця. Минали дні, місяці, й наш герой нарешті зрозумів, що дівчинка просто кепкує з нього.

Ображений Жюль замислився над своєю нещасливою долею. "Таке ставлення до мене! Я їй цього не подарую!" — міркував Верн. І він розробив чудовий план. Відтепер ним будуть захоплюватися всі, а Кароліна довіку жалкуватиме, що відкинула почуття такого сміливця і героя. Жюль вирушив до порту.

МАНДРІВКА ДО ВЕСТ-ІНДІЇ

В гавані Нанта було, як завжди, повнісінько різних суден. Жюль Верн ішов і милувався бригами та шхунами, проте він шукав одну людину, яка була йому конче потрібна. Це був юнга Жак, з яким Жюль заприязнився десь рік тому. Нарешті Жюль побачив Жака, який змотував якусь линву біля трищоглового корабля.

— Привіт, Жаку! Що робиш?

— Готуємося до відплиття. Наша шхуна йде до островів Вест-Індії! — гордовито мовив Жак.

У Жюля перехопило подих. Це знак долі! Це той випадок, про який він так мріяв!

— Слухай-но, Жаку, — почав Верн. — А чи не могли б ми помінятися із тобою місцями — я пішов би у плавання на твоїй шхуні "Кораллі", а ти поки що залишився на березі. Ти, як досвідчений моряк, зможеш легко знайти місце юнги на іншому судні. Можу тобі заплатити! Ось я заощадив трохи грошей!

Жюль показав Жаку шкіряний гаманець. Жак аж свиснув від несподіванки. Гроші йому не завадили б, а влаштуватися на інше судно він й справді міг. Жак знав усе про всі кораблі в порту.

— Гаразд, — погодився Жак, трохи поміркувавши. —Сподіваюся, під час біганини перед відбуттям судна нашу підміну не помітять. А ти голову нахиляй і швидко виконуй усі накази. Ну, давай гроші. Все буде гаразд.

— Дякую! — зрадів Жюль. І нехай тепер дехто поплаче за ним, поки він буде йти через Атлантичний океан!

— Але треба ще знайти Луї, мого приятеля, — зауважив Жак. — Він доправить тебе шлюпкою на шхуну і повернеться назад. А тепер міняймося одягом. У таких панталонах юнги не ходять!

Хлопці перевдяглися, і незабаром Жюль опинився на кораблі. Команда й справді попервах не помітила, що в неї новий юнга. Вітрильник вийшов у відкритий океан, і Жюль вперше побачив своє місто з моря. Поки що "Кораллі" прямував до сусіднього порта Пембеф, щоб там забрати деякий вантаж.

Тим часом у домі Вернів почалася справжня паніка: Жюль зник без сліду. Коротке розслідування, опитування сусідів і знайомих дало змогу батькові встановити пов-ну картину втечі. П'єр встиг сісти на пароплав — один з перших потужних кораблів із паровим двигуном. Пароплав ішов до того ж порту Пембеф...

У батька був свій план!

Перша мандрівка Жюля Верна завершилася зовсім не так, як він гадав. Батько зняв бідолашного "юнгу" зі шхуни. Вдома Жюль отримав порцію різок, а потім його посадили на хліб і воду. Ба більше — хлопця змусили присягнутися, що надалі він буде мандрувати тільки подумки.

ПОЧАТОК ШЛЯХУ

Хоч як там було, а дорослий Жюль Верн здійснив небагато подорожей. До Шотландії, до Сполучених Штатів Америки, круїз Середземним морем...

Після описаної пригоди Жюль Верн і далі навчається в ліцеї. Він багато читає, в тому числі й художньої літератури. І навіть пробує сам писати — всякі смішні п'єски. Він постійно згадує про Каролiну...

Батьки хотіли, щоб Жюль став правником, як всі чоловіки в їхній родині. Хлопець готується до вступних іспитів. П'єр хоче, щоб його син отримав вищу освіту в самому Парижі!

І от Жюль Верн зі своїм другом Едуардом Бонамі вирушають до столиці. Вони наймають кімнату, навчаються. Жюль захоплено поринає у паризьке життя. Тут він знаходить справжнє, нове захоплення — театри. Він продовжує писати — "сам для себе", як каже. Але доля і талант уже вели Жюля Верна. Його рідний дядько по матері, Шатобур, який знав чи не весь мистецький світ Парижа запровадив Жюля до літературних салонів столиці. Кращої послуги годі було й чекати. Адже Верн уже твердо вирішив стати літератором, а не юристом.

За того часу бути "своїм" у літературних салонах давало змогу поринути в омріяний світ справжніх письменників, видавців, перших читачів і палких прихильників.

Так розпочалося сходження юного Жюля Верна на Олімп слави. Попереду — його вирішальна зустріч із іншим Жюлем, видавцем Етцелем, який відразу збагне, що талант письменника потребує підтримки. їхня співпраця триватиме дуже довго. І Верн іще напише і про дітей капітана Гранта, і про переліт на повітряній кулі навколо Землі, і про мадрівки на Місяць і до самісінького центру нашої планети, і про Гаттераса й Немо, і про таємничі плавучі острови... Все буде попереду. А поки що Жюль Верн шукає в своїй паризькій кімнатці щось пристойне з одягу, аби піти увечері до салону літераторів.

Історія людини в історії людства

Жюль Верн народився 8 лютого 1828 року в місті Нанте. Його батько був адвокатом і походив з родини прованських юристів. Жюль теж готувався стати юристом. Проте знайомство з літературними колами та особистий вплив Олександра Дюма-батька звернули його на письменницький шлях. Літературну діяльність він почав у 1849 році як автор п'єс і лібрето для опер. У1863 році він опублікував роман "П'ять тижнів на повітряній кулі". Це був його перший роман письменника-фантаста. У своїх романах автор зміг передбачити багато технічних відкриттів майбутнього: підводний човен, акваланг, телебачення, космічні подорожі та багато іншого. Він також бездоганно змальовував подорожі, які сам здійснив за своє довге життя. За 77 років життя Жюль Верн встиг побувати у Англії, Шотландії, Скандинавії, Лісабоні, Гібралтарі, США, Алжирі, Нідерландах, Німеччині, Данії та ще в багатьох країнах і містах світу. Можливо, саме це робило його романи настільки жвавими і цікавими. Крім незліченних подорожей та цікавих описань техніки автор вмів створювати яскраві та благородні образи героїв (капітан Грант, капітан Немо), симпатичних та чудернацьких вчених (доктор Ліденброк, Жак Паганель). Протягом 40 років Жюль Верн щороку писав щонайменше одну книгу. Всього за своє життя він написав приблизно 60 робіт.